

De droogte in 2022 heeft ook effect op de waterkeringen gehad. Gelukkig was de schade aan de waterkeringen beperkt. In het begin van het jaar was er verder sprake van een kleine hoogwatergolf. Dit betekent dat het risico op een overstroming het afgelopen jaar weer klein is geweest.

Afbeelding 1: start realisatiefase dijkversterking Salmsteke

In deze waterveiligheidsrapportage 2022 van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wordt een actueel en integraal veiligheidsbeeld van de waterkeringen geschetst op peildatum 1 januari 2023. Het doel van deze rapportage is primair om aan het bestuur en onze inwoners verantwoording af te leggen door terug te kijken naar het afgelopen jaar. De financiële verantwoording maakt geen onderdeel uit van deze rapportage. Dat gebeurt in het bestuursverslag.

In de bestuursrapportages tot en met 2022 zijn de volgende doelen opgenomen voor waterkeringen:

- voorkomen van overstromingen;
- beperken negatieve effecten overstromingen;
- waterinfrastructuur op orde brengen.

In voorliggende rapportage wordt een relatie gelegd met deze doelen en met de bijbehorende effectindicatoren. Vanaf 2023 wordt dit voor nieuwe effectindicatoren gedaan.

Deze rapportage is onderverdeeld in 4 hoofdstukken:

1. Samenvatting;
2. Staat van de primaire waterkeringen;
3. Staat van de regionale waterkeringen;
4. Staat van de organisatie van waterkeringenbeheer.

1. Samenvatting

HDSR werkt voor zowel de Neder-Rijn- en Lekdijk (primaire waterkering) als de regionale waterkeringen in zijn gebied hard aan de opgave om deze keringen te laten voldoen aan de gestelde normen. Deze normen zijn voor zowel de primaire als regionale waterkeringen gericht op het laten voldoen aan de verwachte toekomstige situatie. Voor de normen van de Neder-Rijn- en Lekdijk gaat het om de verwachte situatie in 2050. Dat betekent dat voor de huidige situatie (aantal inwoners, economische waarde en klimaat) en de extra voorbereide beheermaatregelen het risico redelijk beperkt is, maar dat dat verandert als ons waterschap deze dijken niet zou versterken. Volgens de huidige prognoses voldoen de regionale waterkeringen in 2024 aan de gestelde normen en de Neder-Rijn- en Lekdijk rond 2030. In 2022 is de verbetering van de Waaiersluis afgerond. De planning voor de regionale waterkeringen staat onder druk als gevolg van de beperkte beschikbaarheid en lange levertijden van bouwmaterialen. Een onzekere factor blijft het tempo waarmee de klimaatverandering doorzet, maar dit wordt nauwlettend gevolgd. Totdat de Neder-Rijn- en Lekdijk versterkt is, krijgen de kwetsbare delen van de dijk in de crisisbeheersing extra aandacht. Er zijn extra beheermaatregelen voorbereid om bij hoogwater de kans op een overstroming te verkleinen. De tweede toetsing van de regionale waterkeringen leidt de komende jaren tot een nieuwe verbeteropgave. Naast het realiseren van de grote opgaven vraagt het beheer en onderhoud van de waterkeringen blijvend om een grote inspanning. Bij de uitvoering van de zorgplicht waterkeringen is HDSR 'in control' en wordt er gewerkt aan verbeteringen.

2. Staat van de primaire waterkeringen

Een belangrijke kerntaak van het waterschap is het beschermen tegen overstromingen. De primaire waterkeringen van HDSR, de Neder-Rijn- en Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven, beschermen een groot deel van Midden- en West-Nederland tegen een overstroming vanuit de rivier. Dit deel van Nederland heeft veel inwoners en een hoge economische waarde.

Beoordelen

De veiligheid van de primaire waterkeringen wordt beoordeeld volgens de normen die sinds 1 januari 2017 in de Waterwet van kracht zijn geworden. Deze normen zijn onder andere gebaseerd op het bieden van een basisveiligheid die in heel Nederland hetzelfde is.

De veiligheidsbeoordeling van het dijktraject tussen Nieuwegein en Schoonhoven (dijktraject 15-1) en het dijktraject tussen Amerongen en Nieuwegein (dijktraject 44-1) zijn in voorgaande jaren afgerond. De uitkomst van de beoordeling is dat beide dijktrajecten ruim niet voldoen aan de norm. De berekende overstromingskansen voor de huidige situatie is ca. 1 op 150 per jaar voor dijktraject 15-1 en ca. 1 op 300 per jaar voor dijktraject 44-1. De belangrijkste oorzaak voor de grote overstromingskansen is piping ('kleine kanaaltjes onder de dijk door'). De norm waar minimaal aan voldaan moet worden voor de overstromingskansen ligt op 1 op 10.000 per jaar. De afstand tot de norm is dus groot. Om die reden is dijkversterking noodzakelijk. Dit wordt opgepakt in het project Sterke Lekdijk dat grotendeels gesubsidieerd wordt vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Totdat de dijk versterkt is, krijgen de kwetsbare delen van de dijk in de crisisbeheersing extra aandacht. In aanvulling op het calamiteitenbestrijdingsplan zijn extra beheermaatregelen voorbereid om bij hoogwater de kans op een overstroming te verkleinen, bijvoorbeeld door in geval van nood extra steunbermen aan te brengen. Voor de norm gaat het om de verwachte situatie in 2050. Dat betekent dat voor de huidige situatie (aantal inwoners, economische waarde en klimaat) en met de extra beheermaatregelen het risico redelijk beperkt is, maar dat dat verandert als ons waterschap deze dijken niet zou versterken.

Van 2023 tot 2035 loopt de 2^e Landelijke Beoordelingsronde Overstromingskansen (LBO2). Om de 55 kilometer Nederrijn- en Lekdijk en de Waaiersluis opnieuw te beoordelen wordt een plan van aanpak gemaakt. Vanwege de lopende dijkversterking kan deze beoordeling beperkter worden gehouden.

In bijlage 1 is een overzichtskaart opgenomen van de aandachtspunten van de primaire waterkeringen. Op deze kaart is onder andere te zien welke delen van de kering volgens de beoordeling slecht 'scoren'.

Versterken

Er wordt hard gewerkt aan het versterken van de Neder-Rijn- en Lekdijk in het project Sterke Lekdijk. Voor de verantwoording wordt verwezen naar de voortgangsrapportages van het project Sterke Lekdijk. HDSR heeft vanwege de urgentie besloten om al in 2017 te starten met de voorbereiding van de versterking. Het project bestaat uit zes deelprojecten en de (indicatieve) planning is om in circa 2030 (ruim voor 2050) de uitvoering af te ronden.

Afbeelding 2: Stand van zaken project Sterke Lekdijk

Een terugblik op 2022 laat zien dat:

- met de huidige inzichten uit de voorbereidingsfase de versterkingsopgave 43 kilometer dijk bedraagt (van de totale lengte van 55 kilometer). Dit betekent dat 12 kilometer van de primaire waterkering voldoet aan de normen (ca. 22%);
- de realisatiefase van de uiterwaarde van het deelproject Salmsteke is gestart (Salmsteke Ontkiem!) en het algemeen bestuur het projectplan voor Salmsteke en het ontwerp-projectplan voor Wijk bij Duurstede – Amerongen (WAM) heeft vastgesteld;

- het algemeen bestuur het voorkeursalternatief voor deelproject Jaarsveld - Vreeswijk (JAV) heeft vastgesteld;
- er verder gewerkt is aan de verkenningfase van het deelproject Irenesluizen – Culemborgse Veer (ICU) en aan de planuitwerkingsfase van de deelprojecten Culemborgse Veer – Beatrixsluis (CUB) en Salmsteke – Schoonhoven (SAS);

Andere projectdoelstellingen naast waterveiligheid zijn onder andere het invulling geven aan de duurzaamheidsambities, het realiseren van ruimtelijke kwaliteit en het implementeren van innovaties. Voor duurzaamheid wordt stevig ingezet op emissiereductie. Bij Salmsteke wordt al gebruik gemaakt van emissieloos materieel. Dat moet leiden tot een emissieloze aanleg van het laatste deelproject, waarmee Sterke Lekdijk één van de koplopers is op dat gebied. Een ander voorbeeld is het gebruik van gebiedseigen grond en het ontwikkelen van productinnovaties, zoals een kunststof filterscherm. Ook biodiversiteit is onderdeel van de duurzaamheidsdoelstellingen. Hiervoor worden bijvoorbeeld bloemrijke dijken aangelegd en samen met gebiedspartners nieuwe natuur ontwikkeld. Ook worden er meekoppelkansen op het gebied van cultuurhistorie, mobiliteit en recreatie ontwikkeld.

Afbeelding 3: feestelijke opening verbeterde Waaiersluis (bij Gouda)

Uitdagingen voor het project zijn het omgaan met de gevolgen van de stikstofcrisis, de prijsstijgingen en de grondverwerving. De stikstofcrisis heeft in 2022 geen gevolgen gehad voor de planning. De prijsstijgingen hebben wel gevolgen gehad voor de kostenramingen. Wat deze gevolgen precies zijn, wordt in de financiële rapportage van het project in beeld gebracht. Ook tijdens de uitvoering van de versterkingsmaatregelen is waterveiligheid een randvoorwaarde. Dit wordt geborgd door middel van Hoogwater-Actieplannen.

In 2022 is de verbetering van de Waaiersluis bij Gouda afgerond. Hiermee voldoet deze sluis weer aan de nieuwste veiligheidseisen. De verbeteringsmaatregelen zijn in synergie met onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. De Waaiersluis is een belangrijke sluis gelegen in de (Gekanaliseerde) Hollandsche IJssel.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud wordt per activiteit beschreven. De beschreven activiteiten zijn afkomstig uit het landelijk vastgestelde kader zorgplicht. In bijlage 2 zijn de operationele activiteiten uit dit kader benoemd. In aanvulling hierop worden andere activiteiten beschreven.

Inspectie

Voor het inspecteren wordt gewerkt volgens het inspectieplan. Bij de inspectie van de primaire waterkeringen zijn 101 gebreken geconstateerd. Deze gebreken vragen niet om acute actie. Waar nodig vindt in het voorjaar van 2023 herstel plaats.

Onderhoud

HDSR heeft in 2022 een geactualiseerd Groot Onderhoudsprogramma primaire waterkeringen vastgesteld en een concept beheerplan opgesteld. Deze laatste moet in 2023 worden vastgesteld en er wordt gewerkt aan het onderhoudsplan als onderdeel van een zogenaamd beheer- en onderhoudshuis. Voor het project Sterke Lekdijk zijn proceseisen opgesteld voor het beheer- en onderhoud. Er is verder gewerkt aan de implementatie van een onderhoud-beheersysteem. De primaire waterkeringen zijn conform bestek twee keer gemaaid. De bestrijding van ongewenste planten (zoals Japanse Duizendknoop en distels) blijft een aandachtspunt, maar vormt geen risico voor de veiligheid. Bij het onderhoud wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen van bloemrijke dijken.

Bediening kunstwerken

De bediening van kunstwerken gebeurt volgens bedieningsprotocollen. Na een periodieke (proef)sluiting worden de protocollen geëvalueerd en worden eventuele verbeterpunten doorgevoerd. De kunstwerken (inclusief bedieningsprotocol) worden opgenomen in het onderhoudsbeheersysteem. In 2022 is één kunstwerk gesloten tijdens de crisisoefening. Voor de Waaiersluis is een nieuw bedieningsprotocol opgesteld.

Vergunningverlening en handhaving

In 2022 zijn er 281 vergunningsaanvragen afgehandeld voor de primaire en regionale keringen. Het platform keur en legger, een intern afstemoverleg, maakt het mogelijk om continu verbeteringen in de vergunningverlening door te voeren.

Crisisbeheersing

Het waterschap bereidt zich voor op verschillende soorten crises. Met overstromingen als crisis met de grootste impact op de regio Utrecht staat dit hoog op de agenda. Zo hebben we in 2022 de oefening Lek(ke) dijk georganiseerd. Een hoogwateroefening waarbij drie dagen samen met de Veiligheidsregio en Defensie een hoogwaterscenario op de Lek is beoefend op operationeel, tactisch en strategisch niveau. Concrete leerpunten waren onder andere dat meer aandacht voor persoonlijke veiligheid belangrijk is en dat op cruciale functies meer mensen beschikbaar moeten zijn dan nu het geval is. Met de leerpunten uit deze oefening verbeteren we (crisis) werkwijzen en onze planvorming.

Afbeelding 4: crisisoefening in Nieuwegein

De voorbereiding op crises doen we veelal samen met onze netwerkpartners zoals veiligheidsregio's en de waterschappen binnen het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden Nederland. Specifiek willen we leren van de ervaringen van wateroverlast in Limburg en in Noord-Holland. Daarom is een strategische alliantie gesloten met waterschap Limburg en Hollands Noorderkwartier, om met elkaar te delen welke ervaringen we al snel kunnen omzetten in geleerde lessen.

Bovenstaande genoemde zaken zijn belangrijke onderdelen van het project Crisisbeheersing XL, waarmee is gestart. Dit bereidt de crisisorganisatie van het waterschap voor op een grote crisis waarbij niet alleen de crisisorganisatie van HDSR en hulporganisaties, maar wellicht ook een deel van de medewerkers kan worden ingezet om bij te dragen aan de beperking van de schade. Begin 2023 heeft HDSR 203 dijkwachters (er vindt een uitbreiding plaats), waarvan 63% gecertificeerd is. Dit laatste percentage is gedaald ten opzichte van vorig jaar, omdat de nieuwe medewerkers nog opgeleid worden.

Legger en beheerregister

Waterschap-breed is verder gewerkt aan de implementatie van het datamanagementplan. Dus ook voor de gegevens van de waterkeringen. Om de data op orde te krijgen (accuraat, betrouwbaar en compleet) is in het strategische assetmanagementplan 'datagedreven werken' als leidend principe opgenomen. In 2019 is een proces ingericht om gegevens continu te actualiseren: informatiemanagementplan Sterke Lekdijk. Dit houdt in dat de nieuwe gegevens uit het project Sterke Lekdijk worden opgenomen in het beheerregister. Na ieder deelproject wordt een deel van de gegevens geactualiseerd.

Muskusrattenbeheer

Voor muskusrattenbeheer wordt verwezen naar de tekst bij de regionale waterkeringen. De meeste muskusratten worden bij regionale waterkeringen gevangen.

Bevers

De populatie bevers groeit door. Zij kunnen in waterkeringen graven en daarmee aanzienlijke schade en een risico voor de waterveiligheid veroorzaken. Er wordt onderzoek gedaan naar een goede aanpak van dit probleem. HDSR werkt volgens een beverprotocol. Dit protocol wordt geactualiseerd. De bever is over de volledige strook uiterwaarden van Rhenen tot en met Schoonhoven waargenomen. De inschatting is dat er hier in de zomer ongeveer 100 bevers aanwezig waren. Bij de inspecties van de primaire keringen is op één plek in de uiterwaarde beverschade geconstateerd. In 2023 volgt voor dit onderwerp een bestuurlijk proces om te bepalen hoe we hier mee om willen gaan.

Effectindicatoren

Voor de bestuursrapportages zijn voor het thema 'waterveiligheid' de volgende effectindicatoren opgesteld:

- Effect 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen;
- Effect 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming;
- Effect 2b: Medeoverheden en inwoners zijn met hulp van waterschap voorbereid op een overstroming.

Voor indicator 1 geldt dat we er niet aan voldoen. Om deze reden heeft de uitvoering van het dijkversterkingsproject Sterke Lekdijk een hoge prioriteit gekregen. We liggen ruimschoots 'op koers' om onze keringen voor 2050 aan de normen te laten voldoen.

Voor de effectindicatoren 2a en 2b geldt dat de kans op een overstroming klein is. Mocht toch een overstroming (dreigen) op (te) treden, dan moet iedereen daar goed op voorbereid te zijn. Op die manier kunnen het aantal slachtoffers en de schade worden beperkt.

Bij effectindicator 2a kan gezegd worden dat de calamiteitenzorg op orde is en gewerkt wordt aan verbeteringen. Ook voor effectindicator 2b geldt dat we voor wat betreft onze eigen bijdrage 'op koers' liggen. HDSR werkt samen met netwerkpartners aan het informeren van medeoverheden en burgers over overstromingen. Dit doen we onder andere door de situatie van extreme neerslag in Limburg (zomer 2021) op ons beheergebied te projecteren. We leggen uit dat een dergelijk weersysteem ook ons gebied kan treffen en wat daarvan de effecten kunnen zijn. Ook hebben we deelgenomen aan de exposities over dijkbewaking bij 900 jaar waterbeheer en we nodigen burgers uit een kijkje te nemen bij onze crisisoefeningen.

3. Staat van de regionale waterkeringen

Een onderdeel van het op orde brengen en houden van de waterinfrastructuur betreft de regionale waterkeringen. Als een regionale waterkering bezwijkt, kan dat tot een overstroming vanuit het regionale watersysteem leiden. Dit kan economische schade veroorzaken. De kans op slachtoffers is zeer klein. Naast primaire en regionale keringen heeft HDSR ook nog overige keringen. De overige waterkeringen maken geen onderdeel uit van voorliggende rapportage.

Toetsen

Elke twaalf jaar worden de regionale keringen getoetst op veiligheid. Het plan van aanpak van de tweede toetsronde van de regionale keringen is in 2019 vastgesteld. De toetsing verliep in 2022 volgens plan. De resultaten van de toetsing zullen uiterlijk in 2024 beschikbaar zijn en worden gerapporteerd aan de provincies. Uit deze toetsronde volgt een nieuwe verbeteropgave.

Verbeteren

Afbeelding 5: kadeverbetering Kromme Mijdrecht en Kollensloot afgerond

De verbeteringsmaatregelen van de regionale keringen die volgden uit de eerste toetsronde zijn opgenomen in het Groot Onderhoudsprogramma (GOP) regionale waterkeringen. In 2022 heeft het AB een voortrollend GOP vastgesteld. De totaalopgave van het GOP (verbeteren en instandhouden) en de voortgang is opgenomen in tabel 1. Verbetering is nodig als een kering niet aan de norm voldoet. Bij instandhouden voldoet de kering wel aan de norm, maar om dat zo te houden is herstel nodig. Er wordt hard gewerkt om deze opgave af te ronden. In 2022 is een kleine 4 kilometer verbeterd en 0,75 kilometer hersteld voor instandhouden.

Opgave GOP 2017-2021	Opgave per 1 januari 2023
97 km verbeteren	16 km (dus 81 km opgeleverd)
56 km instandhouden	23 km (dus 33 km opgeleverd)

Tabel 1: opgave regionale waterkeringen (excl. voormalige C-kering)

De verbeteropgave van het huidige GOP moet volgens afspraken met de provincies uiterlijk in 2024 zijn afgerond. Na aanvang van het programma in 2011 is gestart met de meest urgente opgaven in het landelijk gebied. Inmiddels ligt het zwaartepunt bij de minder urgente projecten met een complexe inpassingsopgave (in stedelijke kernen). De planning om in 2024 alle projecten afgerond te hebben staat onder druk door de beperkte beschikbaarheid en lange levertijden van bouwmaterialen.

Verbetering voormalige C-kering

Om de voormalige C-kering langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel aan de eisen voor een regionale kering te laten voldoen moet een kleine 11 kilometer waterkering en 47 kunstwerken verbeterd worden. In 2022 is het voorkeursalternatief voor dit project door het algemeen bestuur vastgesteld. Dit project komt deels in aanmerking voor subsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

In de eerste toetsronde kon 20 kilometer niet getoetst worden (geen oordeel). Van die 20 kilometer is bekend geworden dat ca. 10 kilometer niet aan de norm voldoet. Deze ca. 10 kilometer opgeteld bij de verbeteropgave van de voormalige C-kering (kleine 11 kilometer) en de verbeteropgave van het GOP (16 kilometer) maakt dat de totale verbeteropgave circa 37 kilometer bedraagt. Dit betekent dat van de 330 kilometer aan regionale waterkeringen op dit moment 293 kilometer (89%) aan de norm voldoet. De waterveiligheidsrisico's van de regionale waterkeringen, die nog niet op orde zijn, zijn zeer beperkt. Bovendien worden deze risico's verder verkleind door een goede crisisbeheersing.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud wordt per activiteit beschreven. De beschreven activiteiten zijn afkomstig uit het landelijk vastgestelde kader zorgplicht. In bijlage 2 zijn de operationele activiteiten uit dit kader benoemd. In aanvulling hierop worden andere activiteiten beschreven.

Inspectie

Voor het inspecteren wordt gewerkt volgens het kader inspectieproces waterkeringen. De regionale waterkeringen hebben volgens dit kader een voorjaars- en najaarsinspectie gehad. De waargenomen gebreken uit de voorjaarsinspectie zijn verholpen. De gebreken uit de najaarsinspectie worden uiterlijk in het voorjaar van 2023 aangepakt.

Onderhoud

In 2023 wordt een beheerplan voor de regionale waterkeringen opgesteld. De meeste regionale waterkeringen zijn conform bestek vier keer gemaaid. De pilots om te komen tot bloemrijkere dijken zijn twee keer gemaaid. Omdat de resultaten van deze pilots goed zijn, wordt deze manier van beheer verder uitgerold. Onkruidbestrijding vormt ook voor de regionale keringen een aandachtspunt voor de sterkte van de keringen, maar geen risico. Groot onderhoud om het keringprofiel in stand te houden maakt deel uit van het GOP (zie paragraaf 'Verbeteren'). Bij het onderhoud wordt ook aandacht besteed aan het ontwikkelen van bloemrijke dijken.

Bediening kunstwerken

In het onderhoudsplan wordt opgenomen dat de kunstwerken eens in de 4 jaar een proefsluiting krijgen. Na een periodieke (proef)sluiting wordt dit geëvalueerd en worden eventuele verbeterpunten in het bedieningsprotocol of calamiteitenbestrijdingsplan doorgevoerd. In 2022 hebben we geen hoogwater op de boezem gehad, behalve bij gemaal De Aanvoerder. Dit gemaal heeft in de droge periode water naar het westen aangevoerd. Er hebben geen proefsluitingen plaatsgevonden.

Vergunningverlening en handhaving

In 2022 zijn voor de primaire en regionale waterkeringen 281 zaken afgehandeld. Het platform keur en legger maakt het mogelijk om continu verbeteringen door te voeren.

Legger en beheerregister

Waterschap-breed is verder gewerkt aan de implementatie van het datamanagementplan. Dus ook voor de gegevens van de regionale waterkeringen.

Crisisbeheersing

Voor de crisisbeheersing wordt verwezen naar de tekst bij de primaire waterkeringen.

Muskusrattenbeheer

Muskusratten worden in Nederland bestreden, omdat zij graven in waterkeringen en daarmee aanzienlijke schade en een risico voor de waterveiligheid veroorzaken. In 2022 zijn er in het werkgebied van HDSR 2.530 muskusratten gevangen tegen 2.437 in 2021. Een lichte stijging dus. De meeste muskusratten zijn gevangen in het westelijk en noordwestelijk deel van het beheersgebied. Het aantal gevangen muskusratten komt in 2022 ongeveer uit op ongeveer 1 per 5 km watergang. Hiermee blijft het veiligheidsniveau voor HDSR hoog.

Bevers

Voor het onderwerp bevers wordt verwezen naar de paragraaf 'bevers' bij de primaire waterkering. In een deel van het regionale beheergebied van HDSR zijn ook bevers gesignaleerd, bijvoorbeeld in het Kromme Rijngebied, Leidsche Rijngebied en bij de Nieuwkoopse Plassen. Bij de inspecties van de regionale keringen zijn geen beverschades waargenomen.

Effectindicator

Voor de bestuursrapportages is voor het thema 'voldoende water' met als doel 'waterinfrastructuur op orde brengen' de volgende effectindicator opgesteld:

- Effect 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen.

Zoals onder de kopjes 'toetsen' en 'versterken' te lezen is, is dit nog niet het geval. Voor deze effectindicator geldt dat we 'een oogje in het zeil' moeten houden. De waterveiligheidsrisico's van de regionale waterkeringen, die nog niet op orde zijn, zijn zeer beperkt.

4. Staat van de organisatie van waterkeringenbeheer

Dit deel van de rapportage geeft antwoord op de vraag: 'Zijn we bij de uitvoering van de zorgplicht waterkeringen 'in control'?'. Zowel voor de primaire als de regionale keringen. De staat van de organisatie is gebaseerd op de inrichting en uitvoering van de werkprocessen uit het landelijk vastgestelde kader zorgplicht. In bijlage 2 zijn de operationele activiteiten uit dit kader benoemd met bijbehorende basiseisen. En in bijlage 3 de strategische en tactische activiteiten.

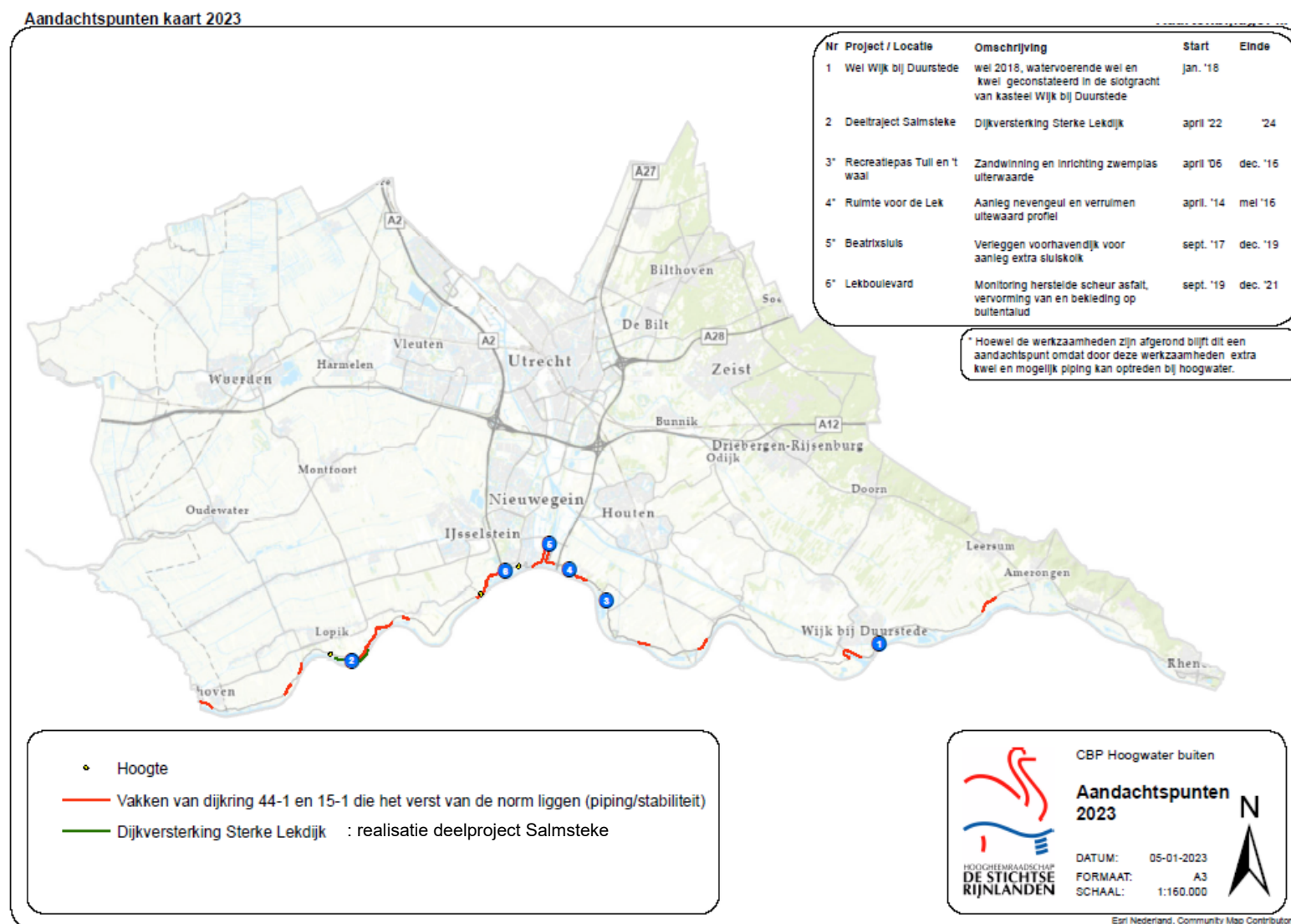
In 2018 heeft de ILT een audit inspectie zorgplicht primaire waterkeringen uitgevoerd. De conclusie van de ILT was dat HDSR nog niet volledig 'in control' is. Om deze reden is in 2018 een verbeterplan voor de zorgplicht vastgesteld. Er is geconstateerd dat de meeste activiteiten goed worden uitgevoerd. Verder zijn er twee tekortkomingen geconstateerd en verschillende aandachtspunten. Bij een tekortkoming is verbetering noodzakelijk, bij een aandachtspunt is dit gewenst. In 2020 heeft de ILT een her-inspectie uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat HDSR de twee tekortkomingen en verschillende aandachtspunten heeft opgelost. Aan andere aandachtspunten is in 2022 verder gewerkt conform het verbeterplan. Hiermee is HDSR bij de uitvoering van de zorgplicht waterkeringen 'in control'.

Het invullen van de beheerdersrol voor het project Sterke Lekdijk vraagt een grote inzet. Om die reden is het een uitdaging om de reguliere beheerdersrol goed te blijven vervullen en wordt hiervoor extra capaciteit ingezet.

Om de inrichting en uitvoering van de zorgplicht te verbeteren is ook besloten dat waterschappen elkaar onderling gaan toetsen (peer-reviews). In 2022 heeft HDSR deelgenomen aan twee peer-reviews. Dit heeft onder andere geleid tot het inzicht dat het goed is om oude werkprocessen te actualiseren, zoals we nu voor het beheerplan waterkeringen doen. In 2023 is HDSR naast deelnemer ook host voor een peer-review ronde.

Een algemeen aandachtspunt is het ontbreken van een evaluatie van veel werkzaamheden voor beheer en onderhoud. Dit heeft vooral te maken met het (beter) rapporteren van evaluatiepunten. In 2022 is verder gewerkt aan het verbeteren van de zogenaamde Plan-Do-Check-Act-cycli (inclusief rapporteren), waarbij op basis van ervaringen bijstellingen in beleid en aanpak worden doorgevoerd. Dit maakt onderdeel uit van de implementatie van assetmanagement bij waterkeringen. Het streven is om in 2024 deze cycli gesloten te hebben. Dat geldt ook voor 'evaluatie en gevolg geven' van de tactische activiteiten van de zorgplicht. De overige strategische en tactische activiteiten van de zorgplicht zijn geborgd.

Bijlage 1: overzichtskaart aandachtspunten* primaire waterkeringen 2023

* Een deel van de aandachtspunten heeft betrekking op grote uitvoeringsprojecten van de afgelopen jaren. Op deze locaties wordt extra in de gaten gehouden of die projecten geen nadelige effecten op het functioneren van de waterkeringen hebben.

Bijlage 2: basiseisen voor uitvoering zorgplicht waterkeringen

Bijlage: Basiseisen

Activiteit	Basiseisen uitvoering zorgplicht
Inspectie van de primaire waterkering	1. De inspecties worden conform plan en de daaruit volgende planning uitgevoerd. 2. De verkregen inspectieresultaten worden eenduidig vastgelegd. 3. Er worden vervolggacties belegd, indien inspectieresultaten hiertoe aanleiding geven. 4. Het inspectieproces wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.
Onderhoud van de primaire waterkering	1. Het voorziene onderhoud wordt conform plan en de daaruit volgende planning uitgevoerd. 2. Voor het onvoorziene onderhoud zijn de afwegingen ter bepaling van het vervolg herleidbaar en zichtbaar. 3. De vastgestelde vervolggacties voor onvoorziën onderhoud zijn uitgevoerd. 4. Alle relevante onderhoudsgegevens worden actueel in het beheerregister of vergelijkbaar systeem opgenomen. 5. Het onderhoudsproces wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.
Bediening waterkerende kunstwerken	1. Het sluiten van de waterkerende kunstwerken bij hoog water vindt plaats volgens het daarvoor geldende protocol. 2. Er zijn voldoende functionarissen die de sluiting conform protocol kunnen uitvoeren. 3. Het sluiten van de waterkerende kunstwerken wordt eenduidig gedocumenteerd. 4. Het sluiten van de waterkerende kunstwerken wordt periodiek voor het technisch functioneren beproefd en het sluitproces wordt geëvalueerd conform de daarvoor geldende plannen en/of protocollen. 5. Oefeningen en sluitingen bij hoog water worden tijdig geëvalueerd en leiden, waar nodig, tot aanpassing van de in het protocol beschreven werkwijze.
Calamiteiten-zorg	1. Periodiek wordt de aanwezigheid en de staat van onderhoud van de noodvoorzieningen gecontroleerd. 2. Er wordt opgeleid, getraind en geoefend volgens een OTO-plan (Opleiden, Trainen en Oefenen). 3. Oefeningen en/of calamiteiten worden tijdig geëvalueerd en leiden, waar nodig, tot geactualiseerde plannen en/of werkinstructies.
Vergunning-verlening	1. Activiteiten van derden of de eigen organisatie op, aan of nabij een primaire waterkering is gereguleerd via algemene keurvoorschriften, het projectplan Waterwet ofwel door middel van een vergunning. 2. Toegestane activiteiten, die melding plichtig of vergunning plichtig zijn, zijn eenduidig gedocumenteerd. 3. Bij vergunningen zijn voorschriften gesteld om de veiligheid van de primaire waterkeringen te borgen. 4. Voorschriften voor werken op, aan of nabij de primaire waterkering worden op handhaafbaarheid getoetst. 5. Het proces van het toestaan via de keur of via een vergunning wordt periodiek geëvalueerd en, waar nodig, bijgesteld.
Toezicht en handhaving	1. Toezicht wordt uitgevoerd op basis van het toezichtplan gericht op a. gemelde en vergunde activiteiten (zowel 'tijdens de bouw' als daarna) b. 'illegale' activiteiten 2. De toezichthouder beschikt in de taakuitvoering over de volledige vergunning of melding 3. Bij geconstateerde overtreding van voorschriften en in geval van illegale activiteiten wordt opgetreden conform de eigen handhavingsstrategie. 4. Alle resultaten van toezicht en handhaving worden eenduidig gedocumenteerd. 5. Het proces van toezicht en handhaving wordt geëvalueerd en, waar nodig, bijgesteld.
Beheren dagelijkse gegevens Kering	1. Het beheerregister bevat de kenmerkende gegevens van de feitelijke toestand van de primaire keringen (dijken, kunstwerken, constructies). 2. De gegevens worden gevalideerd voordat ze in het beheerregister worden ingevoerd. 3. De organisatie heeft, conform de door haar gestelde eisen voor actualiteit en volledigheid, haar gegevens bijgewerkt over de kering. 4. Het proces beheren dagelijkse gegevens van de primaire waterkering wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Bijlage 3: strategische en tactische activiteiten uit Kader Zorgplicht

Strategisch niveau
A. Bestuurlijke visie en ambitie
De visie en ambitie met betrekking tot de 'Zorgplicht primaire keringen' is verwoord in het Waterbeheerprogramma en/of Collegeprogramma.
In het kader van de zorgplicht is geregeld hoe om te gaan met keringen die niet aan de norm voldoen.
B. Bestuurlijke verantwoordelijkheid en sturing
Er is vastgelegd welk DB-lid van het waterschap de zorgplicht voor de primaire waterkeringen in zijn portefeuille heeft.
Er wordt integraal en publiekelijk over de (resultaten van de) zorgplicht gerapporteerd.
C. Bestuurlijke afstemming met aangrenzend areaal
De risico's vanuit aangrenzend areaal voor de eigen waterkeringen zijn onderkend.
Op bestuurlijk niveau zijn regelingen getroffen met de beheerder van het aangrenzend areaal om deze risico's te voorkomen dan wel te beheersen.
Tactisch niveau
A. Samenhang en aansturing
Er is vastgelegd hoe de activiteiten uit het Kader Zorgplicht in samenhang tot een adequate invulling van de zorgplicht moeten leiden.
Een directielid is verantwoordelijk voor de samenhangende sturing op de zorgplicht.
B. Evaluatie en gevolg geven
Op directieniveau wordt periodiek en overkoepelend geëvalueerd op de zorgplicht.
De directie stuurt actief op de evaluatieresultaten.
C. Kennismanagement
In de organisatie is geborgd, of bij uitbesteding in de opdrachtverlening, dat medewerkers voldoende kennis hebben en behouden voor een adequate uitvoering van de activiteiten behorend tot de zorgplicht.
D. Juridische vastlegging gegevens kering
Er is een vastgestelde legger en keur.
Er is een proces ingericht met betrekking tot het actueel houden van legger en keur en -indien van toepassing- de algemene regels en beleidsregels.